

Snješka
Knežević

Varšavska: simptom i metafora

Introdukcija

Neposredno nakon protestnog mitinga “Ne damo Varšavsku” navečer 10. veljače 2010. i noćne policijske akcije u kojoj su aktivisti Zelene akcije i Prava na grad u liscicama odvedeni na saslušanje, uklonjeni kontejneri i uništena maskota skupa Trojan-
ski konj, u emisiji Forum Trećeg programa objavljen je jednosatni razgovor s protagonistima: koordinatorom akcije Teodorom Celakoskim (Pravo na grad), sociologom dr. Draženom Šimlešom (Zelena akcija) i

istomišljenicima, sociologom prof. dr. Ognjenom Čaldarovićem i urbanistom Borislavom Doklestićem. Urbanitet, zaštita, devastacija povijesne jezgre bili su na mitingu tek jedna od tema, dok je težište bilo na korupciji i malverzacijama, zlouporabama i despotizmu, klijentelizmu i mafijaštvu, svemu što obilježava slučaj “Cvjetni” od samog početka i pridaje mu značaj simbola općeg stanja: tonuća u kaljužu. Po svemu, skup je imao izrazito politički karakter. Umjesto uvoda citati iz razgovora:

CELAKOSKI

“Ekonomsko-politička oligarhijska moć koristi institucije sustava da bi realizirala interes koji je daleko od javnoga. Podmeće se da je privatna inicijativa bitna.”

ŠIMLEŠA

“Ne želi se javna diskusija, a protest se suzbija krutom silom.”

ČALDAROVIĆ

“Živimo u divljem kapitalizmu, korporativni investitori koriste nesređenu proceduralnu situaciju.”

DOKLESTIĆ

“Bit je gradskog projekta poboljšanje okoliša. Ovdje se gradskim projektom proglašava nešto što demantira tu ideju (...) Za europski je model tipično da o primjedbama ne sudi izrađivač projekta, nego neovisno arbitarno tijelo koje će reći što treba usvojiti, a što odbiti. Ovdje je primjebdu potpisalo 54 000 osoba i ona je završila u košu izrađivača plana.”

CELAKOSKI

“Riječ je o aspektu globalnog procesa: neoliberalizacije ukupnih odnosa. Državna i lokalna uprava funkcioniraju kao servis za akceleraciju tržišnog nadmetanja (...) Tri su elementa toga neoliberalnog trenda: gubitak javnog prostora, ovisnost financija i perspektive grada o plasmanu obveznica na međunarodnim tržištima kapitala i privatno-javna partnerstva (...) Kad izgubite javni prostor, gubite mogućnost javne konfrontacije s vlastima. Gdje će se nezadovoljstvo izražavati? U *shopping-centru*?”

ČALDAROVIĆ

“Jedan je od simptoma te promjene projektno planiranje koje rasteće grad pojedinim privatnim projektima koji ne rješavaju ništa.”

CELAKOSKI

“Htjeli smo isprovocirati javnu konfrontaciju oko javnog interesa.”

ČALDAROVIĆ

“Čitava akcija bio je vrijednosno utemeljen protest.”

CELAKOSKI

“Uporaba sile bila je nesrazmjerna.”

ŠIMLEŠA

“Živom zidu za Varšavsku pridružilo se 1700 građana, 4 000 njih došlo je na skup, a protiv projekta izjasnilo se 54 000 njih (...) Snimali smo sa svih strana da pokažemo kako država demonstrira silu.”

CELAKOSKI

“Varšavska je metafora za ukupni akcelerirajući neoliberalni proces u kojem su rizici i troškovi javni, a korist i profit odlazi u privatne džepove (...) Taj proces oslanja se na urušenu, netransformiranu javnu upravu i anemičnu društvenu sredinu.”

Bilanca?

Mišljenja su podijeljena. Dok sudionici vjeruju da su realizirali ciljeve, stekli iskustvo i temelj za buduće akcije sličnog karaktera, drugi misle da je izgradnjom i

otvaranjem objekta “Cvjetni” akcija doživjela neuspjeh jer ih nevladine organizacije nisu uspjele spriječiti. Je li “slučaj” doista zatvoren? Ne zbivaju li se usporedivi ekcesi od Dubrovnika do Paga i Krka, a aktivisti razvijaju nove taktike na liniji utvrđene strategije, dok se provedbe ipak otežu i kompliciraju zahvaljujući sve većoj mobilizaciji građana i društava koja se bave javnim interesom, obranom okoliša i baštine? Zar se sve više ne razotkrivaju zloporabe, korupcija i kriminal? No hoće li sudski procesi zaustaviti opći trend o kojem govore aktivisti? Naziru li se idejne alternative i politička volja za esencijalni okret? Je li on uopće moguć u vladavini Jednoga i odsustvu Drugačijega? Učvršćuju li se rezignacija i pesimizam?

Završena, zaključena ili ne, ova se akcija ipak historizira. Što znači da se razmatra unutar konteksta u kojem se zbivala, pa iz

aspekta sadašnjosti i možda drukčijeg konteksta; da se analizira; da se možda zbrajaju plusovi, valjda ne i ignoriraju minusi. Nešto se s razloga nagomilanih emocija po svoj prilici i idealizira. Je li vrijeme za albume ili čak monografiju?

Potonja bi uostalom bila poželjna. Jer je akcija u mnogočemu bila jedinstvena i primjerna. Najprije po trajanju i izdržljivosti. No najvažnije joj je obilježje spoj i visoka koncentracija intelektualne i kreativne energije koja nije popuštala nego se, štoviše, pri kraju pojačavala hraneći se teškoćama. Aktivisti su od samog početka potpuno svladali problem, okupili eksperte i stvorili višedisciplinarni tim koji se superiorno nosio sa svim (specifično lokalnim, da ne kažemo: nacionalnim) zakonskim zavrzlamama i napose, izmotavanjima kojima je pribjegao investitor, a poslije su ih još više zaplitala gradska i državna vlast. Nisu samo uspješno odugovlačili i otežavali provedbu projekta, nego su ujedno zorno upućivali na sve aporije: nedosljednost, nedorečenost i hibridnost svega na što se pozivao investitor i što su još nadogradile institucije vlasti. Ukratko: ništa što se obilježava legitimnim nije legitimno – od nemeritornog ali “uglednog” žirija do pogođujućeg detaljnog plana upitnog bloka, od argumentiranja “javnog interesa” u slučaju garaže i rampe u Varšavskoj i dogovorenih sudskih presuda, a da se o programiranoj represiji ne govori.

Kad je riječ o kreativnom aspektu, akcija je od samog početka, otkako je sve započelo u Preobraženskoj pred kućama osuđenima na poništenje, imala karakter performanse u kojoj su ludičko i protest bili u ravnoteži. Svaki je “čin” toga dugotrajnog zbivanja bio individualiziran, ni jedan nije izvanjski nalikovao na drugoga, a sve je išlo linijom dinamizacije i krešendom do dramatičnog mitinga u veljači 2010. godine, kada je

Varšavska pretvorena u začudnu scenu s Trojanskim konjem kao vrhuncem. Posljednja faza: zaposjedanje Varšavske s danonoćnim dežuranjem i razvedenim kulturnim programom imala je već poetsku dimenziju, dok se sve što je smišljeno poslije odvijalo u nervoznom ritmu, ali s inovativno artikuliranom porukom sve do reakcije na otvaranje “Cvjetnoga” – dakako za VIP-elitu. No organizatori nisu uspjeli zadobiti stvarnu elitu koja je podržavala i pomagala, sudjelovala i individualno se profilirala. Gotovo se može govoriti o urbanom mitu nastalom akcijom, a neupitno o njegovim herojima: Urši Raukar i Viliju Matuli, Tomislavu Tomaševiću i Teodoru Celakoskom – da spomenem samo najistaknutije, koji su svoj imidž dobrano platili nervima i gnjevom. Potonja dvojica, Tomašević i Celakoski i velikim novcem nakon sramotnih sudskih presuda licemjerne sutkinje. Gotovo je nepravedno ne navesti i druge: visoko obrazovane listom mlade ljude, ali i seniore koji su bili postojano prisutni, dok pravu radost izaziva tolika količina omladine, školske i studentske, koja se izlagala šikaniranjima, pa i ponižavanjima duboko uvjerena u smisao svog angažmana.

Etički i politički cilj u potpunosti je realiziran. Na “uzorku” Varšavske razotkrivena je neoliberalna praksa urbane kolonizacije koja je u maštovitim varijantama obilježavala hrvatsku tranziciju i nipošto ne sustaje, štoviše razvija se. Razotkriveni su njezin ideološki supstrat, inicijatori i protagonisti, ali otvorene i alternative koje upućuju da nije sve sivo i da može biti drukčije. Pokazano je nadalje s kime se može računati, što je nadasve važno, a i to: kako, kojim se oružjem suprotstavljati. Parola o “školi demokracije”, koja se inače temeljito istrošila primjenom na koještarije, ovdje je na mjestu. Varšavska neće pasti u zaborav, a Trojanski konj nije pogubljen uzalud. x